

GAZETA TRANSILVANIEI

PROPRIETARĂ: ASOCIAȚIUNEA „ASTRA” BRAȘOV
care de două ori pe săptămână prin îngrijirea
Comitetului de redacție.
Atelierete tipografice „Astra” TE. 1102.
Pagini 4-6-8 Lei 3.

STEAG RIDICAT LA
1838

GHLBARIȚIU ȘI SFÎNȚIT DE LUPTELE PURTATE SUB CUTELE LUI
DE ATĂȚIA URMAȘI. ÎN FRUNTE CU MUREȘENII

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BRAȘOV.

B-dul REGELE FERDINAND Nr. 12 Tf. 1513
Abonamentul anual lei 300. Autorități și Societăți lei 60
Anunțuri și reclame după tarif.

Nr 77 Inreg. Trib. Brașov S. II No. 6. II. 71/942

Sâmbătă 9 Octomvrie 1943

Anul 106

Octomvrie 1918

Revoluția crizantemelor

de V. Branisce

Ca un măr copt ce se desprinde de pe creangă și cade la pământ așa s'a desprins Transilvania din obezile multisekulare care o țineau încătușată în cuprinsul hotarelor silnice ale monarhiei austro-ungare.

În acest luminos Octomvrie se împlinește un sfert de secol delu cel mai sbuctumat și mai plin de răspândire istorice cupitol al trăirii noastre ca neam, dela revoluția din Octomvrie 1918.

A fost de ajuns ca să se ivească cele dintâi semne de slăbire pe multiplele câmpuri de luptă și procesul lăuntric de transformări s'a schimbat din stadiul de domoală evoluție într'o răscolitoare revoluție. Nu o sângeroasă revoluție de arme, joc capricios al forțelor oarbe descătuseate, ci o revoluție de idei și destine. Din nebănuite străfunduri s'a actualizat întreg potențialul românesc al Transilvaniei, ce ianduia de veacuri să ajungă la lumină. Și lumina s'a făcut!

Așa se explică spontaneitatea mișcării revoluționare. Pe tot cuprinsul pământului românesc și chiar dincolo de marginile lui, dela Viena și din porturile însorte ale Adriaticei, până în tundrele Siberiei, fiii Transilvaniei au manifestat aceeași dorință fierbinte de descătusare din ghiarele monarhiei, și toată strădania lor s'a îndreptat spre visul nostru de veacuri, spre unirea cea mare și sfântă. Atunci au fost sute și mil de revoluții, în sute și mil de locuri deosebite. Atunci au luat ființă „Consiliile naționale” care au preluat peste noapte puterea din mâinile unor autorități ce scăpaseră frânele conducerii. Cocarda națională și o albă crizantemă erau semnul revoluției.

Pentru Români, țelul strădanilor era luminos și bine conturat. Dar nu numai pentru Români. Și poporul maghiar a salutat cu bucurie desmembrarea Ungariei. Au salutat-o ostașii, împinși într'un războiu care nu putea să le aducă niciun bine. Dar mai ales au salutat-o intelectualii. Aceștia înțeleseseră de mult utopia statului ungar.

Citez dintr'o chemare adresată intelectualilor maghiari și semnată de aproape o sută de artiști și savanți, în frunte cu Ady Endre, Báblits Mihály, Balázs Bela, Dohnány Ernő, Márffy Ödön, Péterfi Tibor, Vágo Jozsef, următorul pasaj:

„Cu aceasta am terminat războiul. Nu vrem să mai luăm parte la alte lupte. Față de națiunile surori nu avem niciun fel de reverențiară. Maghiari! Și noi ne considerăm națiune reînnoită, o putere pe cale de desrobire, ca acele națiuni surori care răsar fericite la viață nouă, din ruinele monarhiei. Ne trezim ușurați la acea conștiință că nu mai suntem nevoiți să fim sprijinitorii opresiunii altora”.

Păcat că aceste gânduri bune au fost duse de vânt și spulberate ca petalele crizantemelor de pe chiple...

Optimism

de

Dr. N. Căliman

Intâmplările de pe întregul glob pământesc sunt un val-vârtej. Luați de el mulți ameteșc și văd numai negru în jur. Mulți își pierd vederea, încât nu mai pot privi nici înapoi, nici înainte. Orizontul viitorului le este foarte multora periculos de întunecat.

În aceste împrejurări a fi optimist nu e lucru ușor. E chiar periculos. Lumea te-ar putea considera foarte ușor de mărginit, sau bolnav mintal.

Fiindcă optimist poate fi și prostul cu orizonturi foarte mărginite. Acesta nu vede, n'aude, nu pricepe ceea ce se întâmplă în jur și cu atât mai puțin ceea ce se întâmplă mai departe de el. Iar bolnavul mintal poate vedea răs în plânsul lumii și cer senin în norii încărcăți cu furtună până la rupe.

De aceea, suntem puși nu odată în situația să ne exprimăm optimismul cu multă sfială și cu rezervă.

Căci noi suntem optimiști. Nu vedem viitorul neamului românesc în colori negre.

Vedem norii grei, simțim furtuna, auzim bubuitul descărcărilor ei, simțim nenorocirile de care am putea avea încă parte și cu toate acestea nu vedem negru înaintea ochilor, nu ameteșc, suntem opti-

miști. Avem siguranța viitorului neamului nostru.

De unde scoatem noi acest optimism, ne întreabă multă lume. E o întrebare firească.

Dar se întreabă cineva prea mult și cere oare explicații, că din ce adâncimi ale stâncii țâșnește izvorul cristalin, din care își astâmpără setea și nădușeala cel care urcă vârful de munte?

Din adâncimea stâncii de granit a sufletului poporului românesc izvorăște și optimismul nostru. Nu se pot da prea multe explicații. Sufletul românesc, această stâncă de granit, a stat în calea tuturor valurilor și a tuturor furtunilor. A stat liniștit. Nu s'a clintit din loc. Valurile l-au lovit cu furie și fără milă dar au trecut. El le-a privit cum pleacă spumegânde și a rămas liniștit.

În adâncimea acestei stânci de liniște și permanență a sufletului românesc se găsește și izvorul cristalin și răcoritor al optimismului nostru.

Dar sunt mulți care vor spune că acest fel de vorbă este numai poezie, care nu poate avea nimic comun cu realitatea crudă și adevărată. Iar realitatea este furtuna amenințătoare din toate părțile.

Și așa pusă chestiunea, noi tot în optimismul nostru trăim.

Apărăm o dreptate. Și dreptatea — ori și cum s'ar părea în anumite împrejurări altcum — a învins totdeauna toate nedreptățile drăcești.

Acest războiu nu se va putea termina decât cu stabilirea sau restabilirea dreptății naționale și sociale.

Dar chiar privind cu ochii țintă la furtună, tot optimiști rămânem.

În natură tendința generală este totdeauna spre un echilibru. Desechilibrul înseamnă în viața individului boală. Și tot așa înseamnă și în viața dintre popoare.

Astăzi se dă lupta între popoare pe exterminare. Națiunile însă nu pot fi exterminate. Ele vor trăi. Și vor voi să ducă o viață sănătoasă. Dar viața sănătoasă nu va putea fi, decât cu un anumit echilibru. Niciunul dintre părtașii la lupta de azi nu va putea ieși prea puternic. Putea prea mare a unuia ar produce un disechilibru în viața chiar și a prietenilor de luptă de azi. Și astfel se vor îngriji dușmanii și prietenii deopotrivă, ca din lupta de azi niciunul să nu iasă prea puternic, ca, astfel, niciunul să nu poată aduce disechilibru în pacea de mâne.

Acesta va fi norocul poporului nostru și este unul din motivele care ne întăresc optimismul.

„GAZETA TRANSILVANIEI” Cum a murit Vârtolom

de Victor I. Rațiu

Lui Lucian Valea

Era prin Mai. Pe marginea Someșului înainta un om cu privirea rătăcită. Din când în când scotea câteun suspin și tușea, tușea. Să fi avut cincizeci de ani; înalt adus de spate, cu fața stoarsă, gălbejită ca o rădăcină uscată..., cu orbite vinete, căscate, în care zăceau doi ochi mari spălăciți.

Puteai spune fără să greșești că e urât.

Așa se întorcea acasă Mihai Vârtolom, omul care cu treizeci de ani în

urmă, înainte de a pleca din sat, fusese un fecior ca bradul...

Atunci, când să se bucore de tinerețe, s'au abătut peste el un șir de nenorociri. Inceputul a fost cu moartea părinților pe care i-a dus la groapă unul după altul. Pe atunci el era elev în ultimul an de liceu și visa să se facă profesor. N'a putut. Trebuia să se întoarcă înapoi, acolo de unde plecase.

Rămas singur, traiul îi deveni greu și se hotărî ca după jelanie să se însoare. Dintre toate fetele își alesese pe Ana, fata luntrașului, pe care o îndră-

gise peste măsură. Totul părea a merge bine. Părinții fetei se învoiră bucuroși să le fie ginere.

După jelanie făcură legodna, urmând ca peste puțin să fie cununia. Dar moartea se învârtea ca un blestem în jurul lui și nu pieri până nu-i luă toată nădejdea, tot ce avea mai drag.

Într'o noapte, fără ca de cu seară să fi fost bolnavă, Ana se trezi din vis cu junghiuri în partea stângă. Pe la cântatul cocoșilor, unul mai tare o plesni în inimă, și Ana se stinse într'un vaier de spaimă..., călca peste pragul casei, plecând sub crucea veche de lângă răchită. Dimineața, ducând vitele la adăpat, ca de obicei, Vârtolom intră pela ea, unde înlemni găsind-o rece pe laiță.

Prin ochii lui trecură dăre de colorii când aprinse când întunecate. Se lovi cu pumnii peste cap, gemând, mes- tecând sudalme și blesteme...

— Dumnezeule unde ești?

Ii căuta să-i arate pe Ana.

INSTANTANEE

Cerceil de ieri și de azi

Războaiele cu furile și lipsurile lor au adus totdeauna inovații în toate ramurile. În special moda au influențat-o. Din cauza scumpirii metalului nobil, bijuteriile noastre sunt confecționate azi din tinichea și alt material ieftin care colorat frumos ține foarte bine locul argintului sau platinei. Sticla obișnuită concurează cu rubinul și smaragdul imitându-l perfect uneori. În locul butonilor scumpi și grei ne împodobim urechea c'o mică floare albă sau albastră pe care o potrivim la culoarea hainei sau a părului. La gât în locul colierului aurit atârnam un șir de mărgelile, fixăm un păianjen sau un fluture peștit pe deshlătura hainei și-am scos-o la capăt cu câteva sute de lei.

Cine mai întreabă azi de veritabil ori neveritabil? Iată un cuvânt ce a început să-și piardă noțiunea.

În războiul trecut a fost altfel. Atunci și-au trăit timpul de glorie cerceii lungi. S'au putut vedea la Londra și Paris podoabele acestea în forma lor exagerată, ajungând până pe umerii celor care le purtau. Și când umerii aceștia erau goi, globulețele reci prinse în lăntșor, ce se bălăncăneau pe pielea la orice mișcare a capului, trezeau în purtătoarea lor un simț grozav de neplăcut. Dar pentru a fi la modă câte nu-i în stare să sufere omul! Cu mult mai neplăcut lucruri și mai grozave. Treptat apoi lăntșorul de argint, de aur și de platină al cerceilor s'a scurtat cu câteva zale, s'a scurtat mereu până ce într-o bună zi dispăru cu totul, dimpreună cu piepteni spanoli a căror existență n'a mai fost îndreptățită de când frumoasele de orice vârstă și-au rețezat aproape toate părul.

În Franța s'a ivit apoi imediat după aceea o modă cludată. O parisiancă foarte originală apăru în una din zile în public cu'n singur cercel în ureche. Cum era și firesc, tot al doilea om o agrăi făcând-o atentă că și-a pierdut podoaba din cealaltă ureche. Inconvenientul acesta însă nu ținu mult și în curând moda fu îmbrățișată și de alte femei. Cercelul unic, purtat de parisienne, era tot un lăntșor decorat în vârf cu pietre prețioase.

Moda aceasta, la care bărbații priviră cu scepticism, avea o parte bună tocmai pentru ei. În timp ce până atunci c'o pereche de urechi se făcea o singură femeie, acum puteau face fericeți două. Juvaergii — și ei oameni practici — sub pretext că moda e foarte nestatornică, vindeau cerceii numai cu perechea, așa că voia ori nu voia acela care cumpăra pentru o persoană trebuia să se gândească imediat și la a doua căreia să-i poată cinsti perechea cercelului. Lucru cu bucluc, înțeleg pentru bărbații însurați sau logodiți. Poate n'avea omul de gând să păcătuască, și împrejurările îl sileau. Iar soția, văzând perechea cercelului ei la altă femeie, avea tot dreptul să-și susțea teze soțul și afacerea cine știe unde și cum se termina. **Ecat. Pitiș**

Soarta teatrului bun. — Nevoia raționalizării turneelor

Există un dureros paralelism între soarta cărții bune și cea a teatrului bun. După cum imensa majoritate a publicului cititor se năpustește asupra cărților de sensație — din care se adapă, ce-i drept, cu emoții puternice ca la poker, dar rămâne cu sufletul gol — tot astfel stau lucrurile și cu frecventarea reprezentațiilor teatrale: la cele de ieftină senzație și galantă gădilire a instinctelor primare se asigură „lumea bună” de bilete cu săptămâni înainte, în timp ce piesele valoroase cu sâmbure ideologic și adevărată valoare afectivă, — cu cât mai discretă, cu atât mai profundă, — sunt, sistematic, ocolite.

Desprindem, deocamdată, doar două exemple:

1. *Teatrul Nostru* — „un mănunchiu de camarazi” din capitala țării, însufleții să atingă zenitul teatral și dornici să se avânte cât mai sus în sborul lor, în vederea creerii unei tradiții teatrale ca în apus, au pornit la drum greu. Sunt abia la începutul drumului. Puțini le înțeleg elanul generos. Așa s'a întâmplat să fie și în Brașov, cu prilejul reprezentării dramei lui Eugène O'Neill: *Dincolo de zare*. Adevărat că directoarea Dina Cocea ar fi trebuit să apară, și în „provincie”, ea însăși în rolul văduvei Ruth Atkins — care declanșează, prin nestatornicia sentimentelor ei, nenorocirea — în loc în loc să lase acest rol de compoziție grea pe seama altei actrițe, dar oricum publicul ar fi trebuit să înțeleagă valoarea piesei în sine, problemele sguuitoare ce le pune în discuție și le rezolvă, într'un mod atât de original, autorul.

2. *Teatrul Național Clujan*, stabilit vremelnic la Timișoara, face un turneu și se oprește pentru o seară și la Brașov. Vine de data asta cu o piesă cu caracter patriotic: *Cazemata voluntarilor* de colonelul Radu Ionescu și N.

Neamtzu-Oltonel. Cu afișe sobre, discret, fără reclamă asurzitoare.

Ce teatru o mai fi și ăla? — se întreabă nedumeriți „Feinschmecker”-ii reprezentațiilor de gală. — Iată, niște „provinciali nenorociți”, care vin cu o „cazemată”!

Și dacă ar ști „atotștiutorii” și amatorii de senzații hiper-fine că printre actorii acestui turneu de teatru „provincial” se găsesc artiști consacrați, care și-au legat viața de înflorirea artei teatrale din capitala Ardealului, altfel ar judeca lucrurile. Iată-l, bunăoară, pe Nae Dimitriu, cu aceeași ținută sobră și interiorizare emoționantă, iată-l pe Iosif Vanciu cu verva și talentul său viguros, iată-l pe Sandu Rădulescu, cu avântul său veșnic tânăr și personalitatea sa cuceritoare, iată-i pe maieștrii rolurilor comice Virgil Potoroacă, Petru Dragomir și Hristea Cristea, iată-o pe sensibilă și distinsa Puica Periețeanu, tot atâtea figuri ce ar putea să facă cinstie oricărui teatru de frunte din capitală. Dar ei și-au legat viața și și-au contopit sufletele cu interesele și rosturile teatrului național din Cluj. Oare pentru acest *eroism* merită mai puțină atenție și mai puțină considerație?

Din parte-mi cred că dimpotrivă. Iar cine n'a asistat la spectacolul de luni seara de la „Reduta” poate s'o regrete cu tot dinadinsul. Culmi de interpretare teatrală, ca în actul III al „Cazematei Voluntarilor” sunt evenimente rare și în lumea artei.

3. În stărnită încă o problemă. Nu crede Direcțiunea Generală a Teatrelor că prea e nebunească goana companiilor teatrale la Brașov? (Din companii se transformă în adevărate campanii teatrale). Într-o singură săptămână 11 (unsprezece) spectacole teatrale! O înfrânare a acestei supralicitări „artistice” se impune, căci trăim doar în epoca raționalizărilor. Teatru... teatru! Dar cu cartela!

Alexandru Clujanu

Stăpân de munte

De când mă știu sunt tot stăpân de munte
În colțul ăsta'nvolburat de lume,
În care baci cu bărbile cărunte
Pe fiecare stâncă — au scris un nume.

Stăpân de munte sunt de când mă știu
Și nu l-aș da de-ar fi să-l schimb în aur,
Căci el mi-i dor, și sorășnet, și sicriu
Peste vremi mă'naltă'n pumni de faur.

Prin plaiul lui înlăcrimat de rouă,
Trepăduit-au turmele cu arși
Și-au trăgănat în vert cu frunză nouă
Un râu de doine bătrânești ciobanii.

Pe mine lelele mă știu de frică
Și-un semn de-olu clătina, se'n cruntă
[zarea,

Goruni cu tâng de secol se ridică
Să'nfrunte dârzi în piept învolburarea.

De aceea'n patru laturi de pământ,
De s'ar urni mpărații eu urgia,
Nici m'ol cînti, că-s prins cu jurământ
Și de-or voi în loc de stânci pustia,

Mă voi înfige'n lut ca un grăunte,
Voi buciuma de s'or trezi toți anii,
Mi-olu aduna cu vișorul ciobanii,
Și-om ridica din creme alt munte!

Sassu-Ducșoara

Din vol. în manuscris: „Umbrele anilor mei”.

— Nu cred... Nu mai pot crede. Tu nu ești nicăiri. Și precește negre..., curgeau rând pe rând din gura lui.

Lumea se strânse ca la minune. Bărbații își făceau cruce după cruce, femeile băteau mătâni sărutând pă-mântul.

După înmormântare băgă în casă pe Clicu, un tânăr sărac, însurat cu Irina, o vară de-a lui, căruia îi lăsă în grîță toată averea până se va reîn-toarce..., și într-o noapte ploioasă, când tot satul dormea, a plecat fără să spună unde și nimeni n'a știut vreodată ce s'a făcut, pe unde poate să fie.

...Cărarea se sărși în dămbă, de unde începe drumul ce duce la Năsăud, pe care mai avea de mers. Cât ținu drumul nu se întâlni cu nimeni.

Ajuns înaintea casei se opri. Din grădina, de sub nucul bătut de vreme-muri, parcă se ridicau trudite de aștep-

tare chipurile părinților și a bunilor. Ochii lor îl dojeneau că i-a părăsit și-i mulțumeau că s'a reîntors printre ei. Nu mai putea, îl orbeau lacrimile și își coborî privirea din gol, pășind spre poartă de mână cu umbrele lor.

Tocmai când să deschidă porțița, cel pe care îl lăsase gazdă ieși din cămară, voind să pornească spre șură. Deși părea grăbit, auzind scârțâitul porții se întoarse.

— Iar o fi un cerșetor..., se gândi, c'a mai fost astăzi unul. Tot cu ochii după ei trebuie să stai, altfel...

Tu Irina! voia să-l lese în grija nevestei, dar cum acesta intră și înainta spre el fără a-i cere milă, și neavând răbdare să aștepte, îl întrebă:

— Ce, pe cine cauți?

— Pe tine Clicule.

Acesta își făcu un ochiu mai mic.

Femeia-i ieși în prag privind mirată la chipul prăpădit al străinului.

— Văd că nu mă cunoașteți.

Femeia tresări.

— Nu-l cunoști mă! e Vărtolom al nostru.

— Eu sunt, da, zise el clătînd capul oarecum bucuros că nu a fost uitat de tot.

Abia putându-se dumiri, Clicu se apropia de el și îi întinse mâna, spunându-i prietenește:

— Bine că ai venit, credeam că n'o să te mai văd după atâția ani. Am dat pomană, am aprins lumini la biserică pentru sufletul d-tale, și iată-te.

Trebuia să ne scrii de pe acolo pe unde ai fost, să nu ne lași în neștire.

— Da, ar fi trebuit. Oricum, nu-ți face grijă că ne-om înțelege omenește. Vei rămânea aici ca mai înainte și după moartea mea îți va rămâne ție totul.

PREDICI ÎN PUSTIU

Scăderi omenești

Când pleci într'o excursie de mai multe zile îți iei merinde de frică să nu înduri foame. Pentru drumul lung și adesea așa de pustiu al vieții nu ne luăm destulă merinde pentru sufletul nostru; asta-i una din scăderile principale omenești. E mult prea scurtă viața noastră, ca toate experiențele triste ale vieții să le facem pe pielea proprie; ne trebuie carnet și creion, să ne adunăm pentru sufletul nostru ideile călăuzitoare de viață nu numai pentru a le învăța, dar pentru a le repeta mereu, până ce au intrat în patrimoniul subconștientului nostru. Trebuie să fi înarmat cu aceste adevăruri întocmai ca și orașele expuse azi bombardamentelor aeriene.

Nu știi momentul exact al declinării suferințelor morale, de care nimic nu este cruțat. Să nu cumva să dea peste tine fără ca să ai tunurile anti-aeriene în poziție de atac și robinetele de gaz și de apă închise. Iată de ce fel de tunuri anti-aeriene și de ce fel de robinete de ordin moral e vorba. Ia-ți carnet și creion și însemnează-ți-le:

1) *Unde-i dragoste puțină, din nimic iese pricină.* Noi avem obiceiul să aruncăm vina pe nervii noștri, când nimica nu ne este pe plac. În realitate avem prea puțină dragoste de cei din jurul nostru, nu vrem să știm nimica de iubirea aproapelui și mai puțin de obligațiunea de a-ți iubi chiar și dușmanul și atunci găsim o sută de pricini și de noduri în papură. Dar mai ales soții, care se tot ceartă să ia aminte acest proverb să-l învețe și să-l practice.

2) *Boala cere răbdare, sănătatea cumpătare, viața activitate, societatea îngăduință, nenorocirea tărie, feticărea înțelepciune, progresul împlinirea datoriilor.*

Ce lucruri simple Doamne și totuși de câte ori trebuie să repetăm aceste adevăruri până să ne intre în cap, căci mereu uităm că nu există vindecare din boală fără răbdare și nu ne ferim de recidivă fără eliminarea greșelilor, nu există sănătate fără cumpătare și așa adăuga fără mișcare multă în liber, nu există viață completă fără activitate continuă, nu poți trăi în societate fără conflicte dacă nu ești îngăduitor, nu poți suporta nenorocirea fără tărie, te înșeli dacă crezi, că feticărea durabilă este altceva decât înțelepciune, și îți furi căciula, cum se zice popular, dacă crezi că există alt progres, decât împlinirea exactă a datoriilor de tot felul.

Nu mai asimilând astfel de adevăruri putem combate scăderile omenești.

Dr. M. Sucin-Sibianu.

O carte, care trebuie scrisă

de Ion Berciu

Păcatele mărturisite se iartă și sufletul se mai ușurează...

Urmând pilde străine, de multe lucruri ne-am apucat, dar fie că le-am părăsit la mijlocul drumului, fie că le-am făcut anapoda, cum nu se potriveau cu firea noastră, întotdeauna treaba a ieșit rău.

Așa se pare că va fi și cu muzeele școlare.

De multă vreme se urmărește înzestrarea fiecărei școli primare și secundare cu un muzeu, care să „fie oglinda regiunii“.

Cei care au avut prilejul să vadă mai multe muzee școlare își pot ușor face o idee despre aceasta. Dacă va sta de vorbă puțin și cu cei care au lucrat la adunarea pieselor de muzeu va înțelege și mai bine zelul depus și imperioasa nevoie, de o îndrumare sigură în acest domeniu.

Cu excepțiuni extraordinare de rare, create și acelea, fie în trecut, fie de adevărați pătimași ai „vechiturilor“, toate muzeele noastre școlare sunt simple colecțiuni, ciudate de variate, de lipsite de valoare, în generalitatea lor: un amalgam din care nu poți alege mai nimic.

Fiecare alege și face ce-l taie capul, dacă are puțină dragoste de trecut, dacă nu se scapă cu unele lucruri fără valoare.

Sunt mulți, care cred că trebuie să adune din alte părți piese istorice pentru muzeul lor.

Aceste confuzii regretabile trebuie să înceteze, nu prin ordine circulare, care nu pot crea nimic, ci printr-o îndrumare scurtă, clară și pe înțelesul fiecărui intelectual chemat să fie o verigă în cultura națională.

De aceea, credem că un *vademecum* al muzeelor școlare, pus la îndemâna fiecărui învățător și fiecărui preot sau alt organ al satului, cu elementele cunoștințe preistorice și etnografice, precum și cu sumare „rețete“ de întreținere și conservare a pieselor, ar fi cartea de cea mai necesară nevoie, înainte de a se organiza aceste prețioase organe, de primă informație științifică și de prim contact al tinerețului cu trecutul nostru.

Câteva pagini, urmate de planșe intuitive, fără mari pretențiuni și teorii științifice, sunt suficiente pentru a împărtăși confuzia de azi din mințile celor care ar putea face așa de mult, dar lăsați în voia întâmplării, într-un așa de delicat domeniu, rătăcesc spre paguba tuturor.

Ministerul Propagandei Naționale și Casa Școlilor, în deosebi, pot să dea această cârtică dascălilor noștri, luminându-le calea și pasionându-i pentru tot ceea ce este legat de trecutul nostru și de minunatele creațiuni ale geniului național.

Statul polițist

de I. Bozdog

II.

Nu numai cărțile, calendarele și foilete de țigarete românești puteau primejdi unitatea statului unitar și național, ci, orice manifest sau aliș, fie ele scrise în l. germană sau chiar în cea maghiară, mai ales dacă acestea se îndreptau împotriva oligarhiei, care reprezenta și atunci ca și astăzi statul însuși și rațiunea lui de a fi sau a pieri.

Sunt caracteristice în această privință manifestele „O întrebare către națiunea maghiară“ și „An das rechtlose Volk ungarisch“, care au cauzat lungi și grele nopți de insomnie atât Președinției Consiliului de miniștri cât și prefecturilor de județ. După goană și anchete de săptămâni căpitanul orașului Brașov e în măsură să raporteze cu Nr. 1785/895 la data de 19 Martie același an, că: manifestul „O întrebare către națiunea maghiară“ a fost aflat în str. Cismarilor de servitoarea Máté Rebi Szöcs și l-a predat unui elev dela școala de ucenici. Ancheta dela școala de ucenici a dus la concluzia că volanta a sosit în pachete dela redacția ziarului „Népszava“ și a fost împrăștiat pe tot cuprinsul orașului. Manifestul este un strigăt de revoltă împotriva autorităților polițienești din *Hoamezövárhely* care au șarjat muncitorimea ce-și cerea pâine, omorînd un muncitor și răniind grav pe mai mulți, după care armata a împrăștiat pe manifestanți. Al doilea manifest „An das rechtlose Volk ungarisch“ este un aspru rechizitoriu îndreptat contra oligarhiei care despoaie populația de orice drepturi.

Un alt manifest este semnalat Prefecturii Brașov de către Ministerul Instrucțiunii din Budapesta cu No. 24752, care ar fi fost răspândit de către școlarii români din Brașov. Prefectul după urmări minuoase raportează că manifestul în chestiune a fost răspândit încă în anul precedent de către elevii de cl. VIII-a ai liceului românesc, în legătură cu procesul Memorandului. L-au primit din Turda. A fost confiscat și depus la Parchetul Tribunalului, iar făptuitorii, fiind acum la diferite universități străine, nu mai pot fi identificați. Totuși se vor lua toate măsurile necesare. — (Nr. 70, din 10 Mai 1895).

O grijă deosebită se purta tuturor persoanelor care intrau în țară. Funcționarii punctelor de frontieră purtau registre secrete, însemnând datele per-

sonale ale trecătorilor pașaportari, iar cu ajutorul fotografiilor ce li se trimiteau de către serviciul de siguranță identificau pe cei indezirabili și le aplicau măsurile dictate de sus.

Astfel la 1 Apr. 1895 pretorul din Predeal cu rap. Nr. 12, trimițând raportul călătorilor, subliniază trecerea deasă a redactorului Dr. Aurel Mureșianu, a lui Dr. Ștefan Pop (Cicio) și V. Mangra din Arad. În raportul Nr. 25 din 2 Iulie 1895 sunt remarcate: prof. Ion Bianu, Beldiman proprietar de ziar, deputatul Nic. Șerban, din nou Dr. Aurel Mureșianu, protopopul Dr. Dim. Radu (episcopul de mai târziu) prof. Andrei Bârseanu și studentul A. Vaida.

La 1 Aug. 1895 căpitanul orașului raportează subprefectului că încă n'au apărut în Brașov *Purece* (Satulung) *Munteanu* (Oravița), *Lazea* (Netot), *Dejeanu*, *Poplcu*, *Axente*, și *Mazere*, semnalati pentru urmărire.

Cu câteva zile în urmă, la 9 Aug. 1895, raportează că a trecut la congresul naționalităților din Budapesta marele agitator *Bârsan G.* (Nr. 135/res. 9. VIII. 1895).

La 21 Aug. prim-pretorul din Predeal raportează Prefectului că a trecut prin Predeal cu acceleratul de dimineață *Bordea Poienaru*.

Că Brașovul era centrul de triere al tuturor trecătorilor suspectați apare din adresa 59/Res. a prefectului de Lu goj care, la 28 Sept. 1895 cere informații când a trecut prin Predeal preotul din Prigor Câmpeanu Tudor.

La 2 Oct. 1895 prefectul Brașovului avizează Ministerul de Interne și pe prefectul din Sibiu că dintre membrii Ligii Culturale — puși sub observație — a trecut spre Sibiu *B. Deia-vrancea*. (In 194/res. 2 Oct. 1895).

De o atențiune și supraveghere deosebită se bucura protopopul Brașovului *Volna* — asupra căruia vom avea ocazia să revenim. Contra acestui protopop se dăduse ordinul primului ministru să fie perchezitionat și arestat în gară ca unul ce aduce bani dela Liga Culturală.

Dar erau controlați și urmăriți de aproape nu numai călătorii cu trenul ci și cei ce veneau cu trăsura la Brașov cum se va vedea din cazul lui *C. Mille*.

Stâlpii culturali ai satelor — preotul și învățătorul — pentru a nu pierde nimic din valorile istorice, care sub ochii noștri pier sau iau, din pricina lipsei de înțelegere de cele mai multe

ori, drumuri străine, cer acest *vademecum* al muzeului școlar, prim inițiator în taina vestigiilor pământului românesc și al tuturor creațiilor artistice și tehnice ale țaranului nostru.

La microscop

Intre mamă și copil

Dica e un nod de fetță, durdulie și neastâmpărată. Le dă mult de lucru celor din jur cu năzbătitele pe care le face, dar cum e mică și hazlie și are suflet bun, toată lumea o iubește. Și Dica îl iubește pe toți, dar mai ales pe mămica ei care se străduiește cu atâta blândețe să facă din ea o fetiță cuminte.

Dimineața, până când Dica n'a avut încă vreme să mai inventeze vreo pozna, atmosfera e cât se poate de senină. Dica se cațără cu mari eforturi în pat la mămica și, cuibărindu-se ca o pisicuță în brațele ei, e un înger de fetiță. Mămica o iubește grozav când o vede așa potolită, și o mângâie și o drăgostește.

Vezi, zice Dica într'o zi, alintindu-se pe lângă ea — eu te iubesc pe tine mai mult decât mă iubești tu pe mine.

— Cum se poate una ca asta, răspunde mama nedumerită. Niciodată un copil nu-și poate iubi mama mai mult decât îl iubește mama pe el.

— Ba da, zice Dica. De câte ori fac câte o prostie, tu îmi spui că nu mă mai iubești, dar eu te iubesc pe tine și când fac prostii.

Matei Lupu

De pretutindeni

Acum 25.000 de ani oamenii știau să toarcă

O interesantă descoperire preistorică în Germania

În Turingia răsăriteană, în peștera Knte s'a descoperit în cursul săpăturilor, pe care le efectuează acolo cu cea mai mare vigozitate științifică savantul german Martin Richter, un harpon de fildeș, unic în lume.

De obicei harponul care servește la prins pește, este făcut din os și este fixat în vârful unei prăjini de lance, cu ajutorul unor coarde făcute din intestine de animale. Cel descoperit în grotă dela Knte este mai mult un harpon de paradă, cu multe zgârieturi ornamentale, între care desenul foarte clar al unui fir răsucit sau poate al unei frânghii. Bineînțeles, că nu s'a mai păstrat niciun fir din vremea aceea, dar avem astfel dovada existenței torsului, încă în cele mai vechi timpuri preistorice. S'au găsit alături și ace cu urechi, tot de os, servind ca să se coasă una de alta pielea cu care se îmbrăcau oamenii preistorici.

Astfel se face dovada că firul răsucit, baza întregii industrii textile, este aproape tot atât de vechi ca și omul.

— Te-a scutura prea tare.

— Mână-i tu, mână.

Cum ieși din sat, în larg ochiul îi tresări vrăjit privind câteva pete albe de nori împrăștiate pe nesfârșitul albastru al cerului, stăpânit de liniște profundă!

— Ia, uită-te Clicule, când eram micuț, subt ploplul acesta, pe vremea sapei sau a secerii, mă puneam mama să stau la umbră.

De aici ascultam cântecele pe care îmi pare că le aud și acum. Apoi mințea îi sări cine știe unde.

— Mă Clicule! Florea de pe Vale ce face? mai trăește?

— E bine. Vrei poate s'o iei către el?

— Că nu-i departe și am să mă duc.

— Să n'o faci că ajungi la pat.

— N'ai tu grijă.

Fără a mai spune altceva, sări din car și o luă cântinel peste hotar. Pe

drum se încălzi așa de tare, încât abia apucă să ajungă în pădure. Il dureau picioarele și pieptul. Acolo se lăsă impleticindu-se sub un copac.

Încercarea prea mare pe care o făcu, îl amorți inmuindu-i oasele și fără să știe cum, adormi până târziu.

...Copacii își legănav molcum frunza în adierea unui vânt ușor. Luna roșie și mare cât o roată de car, se scâldea în undele crețe ale pârâului din marginea pădurii, făcându-le să sclipească ca niște flori albe.

— E noapte! Cum am dormit. Își șterse ochii ridicându-se să plece. Făcu câțiva pași, dar trebui să se așeze din nou cuprins de mătreci în picioare. Și nu se mai putu ridica. Se încludă când se văzu silit să rămâie în pădure. Știa că n'o să se poată mișca curând, că picioarele-i erau grele ca niște butuci.

Se tot întreba ce va face Clicu

când va vedea că nu mai vine. Va crede că a rămas la Florea.

Se liniști.

Ochii îi fugiră în vale.

— Pe acolo trecea ciurda spre islaz. Își reaminti trecutul.

Încet, toate fazele vieții sale i se perindeau pe dinainte.

Luna îi zâmbi de câteva ori, apoi îngălbeni... Umbre crescuseră adânci în jurul lui. Gândurile începeau să-i clocească. Sudoarea i se prelingea în stropi plini pe fața seacă. Și-o șterse cu mâneca cămășii. Il chinuia o slăbicie. I se făcu sete. Gândurile îi văjăiau din ce în ce mai dureros. Se pomeni vorbind singur.

— De abia ți-ai deschis ochii, de abia ai putut privi în dreapta în stânga..., și observi că vremea e trecută.

Rămâi un fagure gol, un fagure din care un tâlhar..., a furat zi de zi

ce a fost mai bun, și tot nu-i mulțumit până nu duce fagurele. Vreme, vreme, vieța. O revăzu pe Ana palidă pe laiță. Slăbea, capul i se îngreuna. Un cântec monoton îl învălui ducându-l departe de tot. Se trudi să revină și reveni greoi pentru a se depărta din nou. Se împrăștie parcă în dărăburi mici, apoi iarăși se încheagă.

Pe când se muncea așa, pământul se despica în două și înaintea lui se ivi o prăpastie, în care monștri hidoși rânjeau mișcându-și formele nelămurite. Începu să alunece. Se apropia sfârșitul... Când să se prăvale, se pomeni cu Ana lângă el și se deșteptă. Își adună gândurile, ridică fața în sus, spre cer și cu pumnii încheștați bolborosi cuvinte neînțelese. Apoi se infurie și opintindu-și rupturile plămânilor, slobozi în noapte un urlat de protestare... Ar fi vrut să schimbe o lege... Dar simți

„Gazeta Transilvaniei“ Acum 97 ani

Pentru prestigiul meșterilor brașoveni

Magazin pentru fabricatele țehului cismarilor.

Produsele industriale ale meseriașilor din Brașov ori de ce plasă ar fi, se numesc în principate cu un cuvânt: *brașovenie*. Meseriașii de aici, anumiți unii din plasa cismarilor au băgat de seamă, că în Moldova-România sub cuvânt de brașovenie astăzi se petrec și unele produse lucrate cum am zice numai de niște fușeri, prin care pe de o parte se scade baza ce au avut-o în numitele țări marfa lucrată bine în Brașov, iar pe de alta se înșală și cumpărătorii patrioți. Spre a încunjura dar răul ce ar putea proveni în privința acesteia atât la o parte, cât și la alta, numitul țeh a deschis în Brașov un magazin depozitar de marfă ce se produce de către cismari, în casele ce au fost odinioară ale D. Căpitan de *Sailon*, în ulița mare, unde se vor primi numai de acele fabricate, care fiind mai înainte cercetate de nește bărbați în adins orânduși, vor avea din năuntru o stampă pe hârtie roșie sau vânăță cu o coroană și cu o cismă, sub care va sta anul 1846 cu adresa ce sus am arătat. Acest magazin va fi deschis în toată marfa și vinerea peste săptămână. Deci doritorii se pot îndrepta în numitele zile către cei ce vor fi puși peste lucrul acesta, cu carii învoindu-se, vor putea primi marfă sigură, care se va exporta pe cheltuiala magazinului până la hotarul austriac. Se nădăjduiește, că pilda acestei coope-rații va fi în scurt urmărită și de altele, prin care bieții meseriași se vor putea scuti de multele neplăceri, la care au fost expuși adeseori până acum, și neguțătorii iarăși își vor cruța osteneala ce avea a o face până acum mergând sau trimițând mai de multeori pe la meseriași după marfă tocmită, căci aci o vor afla gata. La acest magazin se pot face și comisioane pe marfă înainte, care se vor împlini cu scumpătate.

No. 24. — 21 Martie 1846 pg. 93.

Pentru conformitate I. Urcanu

Abonații

sunt rugați să ne încunoștințeze ori de câte ori nu primesc ziarul regulat. Dela tipographe expedția se face normal dar, se vede treaba, pricina neprimirii la timp sau de loc, în altă parte trebuie căutată.

Și o vom căuta.

Scene din luptele dela Sevastopol

de col. Al. Petrescu
și Cpt. A. Marin

O zi de luptă presupune o activitate extraordinară, dela un capăt la altul al frontului. Pe măsură ce atacul progresa, linia telefonică este întinsă mai departe, se stabilesc legături, se raportează situația.

Aruncătoarele inamice rup, câteodată smulg firele telefonice, într'un loc sau altul. Echipetele de control pe fir pornesc imediat.

I-ați văzut pe acești ostași alergând, căzând pe poteci, răsucindu-se după copaci, exact sub ploaia de gloanțe și de bombe, pentru a realiza legătura?

Toți stau culcați la pământ, în gropi. Ei aleargă. Se pitesc pentru câteva clipe, când schije cad aproape dar fără zăbavă țâșnesc înainte. Legătura e restabilită. Bombardamentul n'a încetat. Telefonii se întorc pe fir, vesele, lungindu-se n'adăpostul de piatră dela Centrală.

17 Iunie... Situația neschimbată. Sectorul de atac e calm. Dreapta noastră, către Bucht, nu face nicio mișcare. Marea e liniștită.

Am schimbat unitățile. Trece în linia întâi locotenentul colonel Veșeanu Gheorghe iar Anghel vine în rezervă, la 710.

Patrulele trimise prin pădure au fost primite cu foc. Inamicul și-a organizat o nouă poziție la sud de Rollbahn.

E cald. Ne bucurăm de o masă cum se cade, pe marginea șanțului, ofițeri, subofițeri și trupă.

Artileria noastră trage tot timpul; și la amiază. Răspunde, infundat, un singur tun greu, inamic.

Pe deasupra, în stoluri disciplinate trec avioanele de bombardament, iar exploziile bombelor lor aproape că nu se aud. Bombele cad în oraș, în port, pe ultima poziție a fortificațiilor.

Pe poteca agenților de transmisiune sosește caporalul Florescu Gheorghe, curierul nostru la oficiul poștal militar din Simferopol, cu geanta-i enormă de piele, atârnată de gât, tot una de praf și găfâind de urcușul până la postul de comandă.

Ne-a găsit și aici.

Dă să povestească și el cum, în valea 'ogustă cu fântână, au căzut câteva lovituri pe care, zice-se nu le-a luat în seamă.

Geanta e doldora de scrisori, simple și recomandate, ziare, ba, hărăzite altor vremuri, își arată capetele colorate și câteva reviste literare.

S'a strâns poșta, cam de-o săptămână.

Desfacem și citim cu aviditate corespondența particulară. — Pe cea oficială — cine știe ce tabele ni se cer, înainte de a se ști unde vom ajunge, de dotare cu materiale, capturi, dezertori — o lăsam la urmă.

Acum e rândul corespondenței de luptă. Cum sticlesc ochii agentului de

transmisiune când îți întinde plicul cu ordinul de atac! Căci el a auzit pe d-l general vorbind: e ordinul de atac. Va să zică nu mai e un oarecare ordin, de acalmie, executabil în timp.

Citim, din ziare, doar titlurile apoi le dăm să circule, la alții, mai departe.

Veștile ce ar putea să ne intereseze sunt vechi.

Se anunță că atacul Sevastopolului a început de câteva zile.

Hei, de când a început, cititorilor întârziți ai inutililor ziare prăfuitel

Câteva ibrice de apă ne dau fericitul prilej să ne spălăm pe gât dar ni se toarnă cu grijă, economicos.

Am primit, ca niciodată, multe scrisori din țară. Prea multe. Simt nevoia să fiu singur și intru în bordeiu, lungindu-mă pe patul de piatră, pe singura pătură ce avem aici. Pe spate nu mai pot sta. Mi l-am jupuit la intrare.

Piatra îmi strivește carnea cu mii de colțuri mărunte.

Nici nu bag de seamă cum un păianjen a coborât din tavanul de bărne și e gata să aterizeze pe fila scrisorii mele deschise. Părăsesc lectura atât de plăcută pe care și suflul meu dorește s'o prelungească — ajungem să silabisim cu voluptate cuvintele, parcă le-am cântări greutatea înțelesului și le-am mângâia cu vocea pentru căte bucurii cuprind — și urmăresc evoluțiile păianjenului. S'ar zice că voi primi un musafir și cum păianjenul e negru-cafeniu, de bună seamă că va fi un musafir de culoare închisă. Prin deducție logică: un Român nu un Neamț.

Un agent de transmisiune intră, observă păianjenul gata să mi se lase pe o coastă și mai înainte ca să zic ceva, îl prinde cu mâna de ață, îl pune la pământ și-l astupă cu bocancul. Mă vede cu scrisoarea în mână și nu mai raportează nimic: iese de-a 'ndărâtelea, tăcut și se postează la ușă.

O, zi fericită de 17 Iunie, după amiază! Oamenii s'au odihnit.

Numai arșița își înmoaie până și oasele.

În fugă ne apucăm și scriem câte o carte poștală. Cine știe dacă mai târziu vom avea timp.

Sunt convenționalele rânduri — sănătate, nădăjduim mai bine, ce faceți? Așteptăm vești.

De ce nu pot să îți scriu, soție scumpă, că atacul merge excelent și au căzut dintre cei cunoscuți unul și altul?

Aș încerca să-ți descriu o scenă de războiu. E oribilă. Stereotipă. Aș minți, mă crezi? Cum aș putea să îți spun adevărul? Ochiul nu vede nimic, nimic. Oboseala îți șterge detaliile, le îngroașe, le desfigurează, în exagerări continue. Sunt lucruri neesențiale, înțeleși? S'a petrecut și ieri și azi. Se petrec la fel. Mici mizerii, fără capăt,

CALEIDOSCOP

de Lucian Valea

Luceafărul...

revista de cultură și spiritualitate ardelenescă dela Sibiu aduce destinate colaborări în ultimul său număr de pe Octomvrie 1943. Semnalăm cu vădită mulțumire considerațiile academicianului *Ion Agârbiceanu* despre „Scrisul în slujba neamului“, studiile și însemnările d-lor: *Olimpiu Boitoș, Grigore Popa, Vasile Gionea, Gh. Tulbure, G. C. Nicolescu etc.*

Versuri semnează: *George Popa, Zorica Lațcu, E. Ar. Zaharia etc.* Proza beletristică este serios reprezentată prin condeiele d-lor *Alexandru Ceușianu și Virgil Petrișin.*

Așa cum se prezintă număr de număr, „Luceafărul“ se înscrie în rândul celor mai de seamă publicații românești.

„Cine ..

este cel mai mare poet român în vîieță? — se întrebă într'o anchetă lansată printre cititorii săi, ziarul „Seara“. Rezultatul oricare-ar fi ne poate indica poetul cu cea mai aleasă popularitate dar nicidecum pe cel mai mare poet. Ancheta ziarului „Seara“ este interesantă prin surprizele ce le-ar putea desvălui finalul. Așteptăm cu legitimă curiozitate, exprimându-ne îndoiala că astfel trebuie să se procedeze pentru ierarhizarea slujitorilor muzelor. În ce privește voturile și părțile, ne amintim cuvintele vechilor latini: „*Non multum sed multa*“.

pe care le 'nduri fără murmur și șovăire, cu care te obișnuiești și de care dacă ai scăpat și se pare că nu ești întreg.

Imi arunc privirea 'n adăpost. Capete de rădăcini ies din pământul pietros, ca niște șerpi. Subt acoperiș într'o parte, atârână o bandă de cartușe de mitralieră...

În loc de cuie, către acoperiș, sunt înfipite cartușe. De ele am agățat porthartul, binoclul, vestonul...

Mă supără faptul că acest cuier improvizat e anapoda.

Cuiele-cartușe puteau fi aliniate!

că e neputincios și se văzu mai singur ca oricând. Ochi i se încețoșau. Limba i se uscă în gâltan.

Alunecă din nou, acum, printr'o apă turbure. Încearcă să se prindă, să rămâie..., dar mărul i se strecura printre degete și se depărta.

Il cuprinse spaima și se scutura puternic. Își reveni udat de sudoare cu sufletul înlănțuit de o pace neînțeleasă. Nu se mai gândi la ce a fost sau va urma, totul părându-i că așa a fost și așa trebuie să fie...

Ana crescui, se umplu din noapte înlănțuindu-i mâna. El o apucă într'a lui și ridicând încă odată ochii spre cer, un oftat greu ieși din străfundurile lui și se topi ca o boare.

Luna încremeni.

Cu ochii deschiși, cu o mână pe piept cu alta pe lângă el, așa a fost găsit în zorii zilei.

Vestea trecu din gură'n gură și în dimineața aceea pădurea se umplu de lume.

În sat, trăgeau clopotele.

Cineva șopti:

— A murit și n'a avut parte de lumină nici la sfârșitul lui.

Peste puțin, soarele îi învălui obrazul ca turta de ceară care se păru că zâmbește pentru prima oară după trei zeci de ani...

Biblioteca „Astra“ Brașov cumpără fie ani compleți, fie numeri răsleți din „Foia pentru minte, inimă și literatură“, apărută la Brașov între anii 1838 - 1865.

Din lumea largă

Psihologia mersului omenesc

Fiecare om are mersul lui, legat cu anumite mișcări ale capului și corpului. Mersul omenesc nu se poate schimba pe durată lungă, ci redevine după un anumit timp natural. Totuși deducerea caracterului din mersul unui om împlină dificultăți, din cauza unei serii de împrejurări care șterg adeseori adevărata expresie a mersului. Astfel de împrejurări sunt de pildă structura corpului, vârsta, sexul, profesta, diformități ale picioarelor, boli nervoase și ale creierului. Pentru psihologie este decisiv ritmul mersului, regularitatea mișcărilor, viteza, felul pasului, tăria lui, elasticitatea, orientarea precisă sau schimbară. Regularitatea în mersul ritmic indică un caracter practic, pedant și gol, regula-

ritatea în mersul ritmic; forța voinței, decizie și rezistență. Filmul este un ajutor important pentru analiza mersului.

Războiul influențează pasările călătoare

Războiul a determinat și o parte dintre pasările călătoare să-și schimbe itinerariul. După cum a putut observa un ornitolog, pasările călătoare iau în timpul camuflajului o direcție mai spre răsărit, care duce peste Suedia, după câte se pare pentru a se putea orienta după casele iluminate de aci.

NOAIE

PENTRU
MINTE, INIMĂ ȘI LITERATURĂ

SERIA
II

ANUL
I

Nr. 15

SĂPTĂMÂNAL PENTRU CULTURA SATULUI
REDACTAT DE GH. TULBURE

1943

Românii din Secuime

Frați, care și-au pierdut graiul

de Ion Steriopol

Călătorind dela Sighișoara, burgul săsesc cu atâta amestec de vieață românească, spre miazănoapte pe șoseaua plină de meri în floare, subț soare scânteietor de primăvară, ai imagina feerică a unei plimbări într'un parc exotic. Nu-ți vine să crezi că e cu puțință atâta frumusețe naturală, nu-ți vine să crezi că Dumnezeu a putut dărui pământului, atâta strălucire. Albul acela imaculat, mereu mai bogat cu cât urci susul Târnavei-Mari, apă liniștită și umbră de sălcii stufoase pe tot parcursul ei, albul acela cu reflexe de măceș trandafiriu, îți încântă sufletul...

Șoseaua urcă lin pe malul Târnavei, drum pitoresc pe care odinioară au pășit sandale de legionari romani.

Apa clipește liniștit, povestind parcă în surdina întâmplări și fapte de care sufletul se simte mândru, dar și fapte de care el se infioară...

Se simte mândru sufletul românesc să afle, că pe aici, acum aproape două mii de ani, acvilele romane au statornicit drept de stăpânire urmașilor; că pe aici odinioară străjuiau castru cu vieață latină; că aici, sentinele de credință și de bărbăție, am rămas noi să ducem mai departe focul sacru al

Continuare în pagina 6-a

Vecernii

Jos pe malul Crișului
Pasc bobocii visului;
Pasc mărăgăritar și rouă,
Bob rotund de Țară nouă,

Sus pe creasta dealului,
Precista Ardealului,
Stă în pragul mănăstirii
Și se roagă cu martirii.

În clopotnițele lunii,
Ingeri, de-aurite fuonii,
Trag, surd, clopote argintate
De vecernii și dreptate...

VASILE BUCUR

Oameni care au văzut limpede

Czirbusz Geza la popa din Șișești

de Gh. Tulbure

Am redat în numărul trecut părerea profesorului Czirbusz Geza despre țăranul român și despre clasa noastră intelectuală. Cum astfel de opinii răspicate și de înaltă obiectivitate, venite de dincolo de Tisa, sunt documente foarte rarissime și de mare preț, le vom adăuga acum părerea aceluiasi învățat despre cel ce a fost dr. Vasile Lucaciu, una din figurile cele mai reprezentative ale Ardealului iredentist dela sfârșitul veacului trecut.

Doritor să cunoască în carne și în oase pe faimosul „agitator valah,” — căruia presa șovină îi creiașe o reputație de „postav roșu” — pe la anul 1890 Czirbusz Geza se urcă într'o trăsură din Baia Mare și se oprește la poarta „popii din Șișești”. Nu știm cât a durat vizita, dar cunoaștem impresiile cu care s'a depărtat eruditul maghiar din casa vajnicului tribun al poporului, după ce stătuse de vorbă cu o autentică figură de senator roman, înfășurat, în loc de togă, în sutana unui simplu preot dela țară...

— „Personalitatea acestui preot român din Sătmar m'a fascinat din primul moment — zice savantul maghiar. Agerimea și profun-

zimea gândirii sale, bogăția cunoștințelor și vioiciunea imaginației sale, cunoașterea expresiunilor tipice din toate limbile moderne, toate m'au impresionat adânc. În biblioteca lui am găsit în original toate operele autorilor clasici și moderni, toate creațiile genurilor din literatura universală. Și mă gândeam: Câți din episcopii trușei noastre nații maghiare citesc operele clasice în grecește, în latinește sau în nemțește, italienește, franțuzește și englezește, cum face acest „popă valah” dela sat?

Am discutat cu el multe chestiuni. În avântul incrușierii părerilor noastre, Vasile Lucaciu mi-a făcut următoarele destăinuiri destul de limpezi:

— Să nu uitați — zise cu glas hotărît — că trunchiul neamului românesc are 18 milioane de suflete. Noi, cele 4 milioane din Ardeal, trăim în contact direct cu cei de dincolo... Și câtă vreme stau neclintite legile propășirii unui popor, călăuzit de ideea națională, zadarnice sunt temnițele, prigonirea presei și alte mijloace de a ne oropși, de care uzează stăpânirea voastră. Și vă mai pot spune dacă vreți să știți — că, contra tuturor minciunilor diplomatice,

România, povățuită de glasul sângelui, nu va putea să rămână pe veci indiferentă față de soarta fraților ei de dincoace de Carpați...

Așa mi-a vorbit popa Lucaciu.

Și credința lui românească, simțeam că era și credința mea intimă. Am și trâmbitat-o în paginile cărților mele, ca să fie un „memento” pentru toți cei mari și tari...

Iată câteva mărturisiri care închid în ele cel mai luminos portret al „Leului dela Șișești.” Ele constituie însă cea mai strălucită pledoarie pentru cauza Ardealului românesc, pledoarie împletită cu o directă acuzație la adresa acelor miopi incurabili care, fără să ne cunoască, se complăceau să ne defaima toate valorile culturale și istorice pentru a ne contesta dreptul la stăpânirea Ardealului. Noi însă, trecând nepăsători pe lângă lătrăturile la lună, ale niemand-zilor de ieri și de azi — poposim o clipă lângă glasul oamenilor de înaltă cultură și probitate morală, care au bunul obicei să-și întemeieze opiniile pe cea mai severă confruntare cu realitatea.

In vizită la un greer

de pr. Alex. Florea

Mă găseam întrun răgaz la țarină. Deodată aud în imediată apropiere: „gri, gri, gri”.

Curios să știu de unde-mi vine această subțirăteacă doinare, mă ridic ușor și zăresc în fața unei mici găurele un greeruș, care frecându-și picioarele, se desfăta într'o țărăială dulce și încântătoare.

Fericită vietate! Ce mulțumire, ce fericire ascunsă, te face să-ți întinzi strunele tocmai în arșița zilei de vară, când toate viețuitoarele, obosele de muncă, se liniștesc o clipă pentru a strânge noi puteri?

Tu cânti. Ia să vedem de care străduinți poți tu să fii atât de încântat, încât să faci să răsune luncile și văile de cântecul tău răgușit?

Cu migală și grijă deosebită, pentru a nu-i face niciun rău, defac fărămă cu fărămă căsuța strămtă a muzicantului meu, ca să pot găsi adevărul.

Inghesuit cu frică pe câteva fărâmituri de pășuri, îi găsesc în casa lui. Nimic din ce ar putea împodobi un sălaș atât de fericit, o sărăcie revoltătoare, într'o casă așezată în mijlocul unui farmec de ogor, încărcat cu toate milioanele de fărâmituri, ce pot mulțumi modestele poște ale atâtor jigânii.

Atâtea și atâtea bunuri se revărsau până peste ușa casei

Continuare în pagina 6-a

Câniul lui Licurg

de Bădicu Gheorghe

Licurg, înțeleptul Grecilor din vremea veche, care a trăit cu mult înainte de Hristos, și-a propus să îndrepte felul de vieață al Spartanilor. Să-i deprindă cu moravuri mai cinstite. Licurg avea doi câni, dela același tată și aceeași mamă. I-a crescut însă pe fiecare separat. Pe unul îl ținea acasă și-l hrănea cu dulciuri și zaharicale. Pe celălalt îl învățase meșteșugul vânătorului, ducându-l cu sine prin bălți și tufișuri. Într'o zi se înfățișă cu amândoi câni în piața orașului Sparta, unde era poporul adunat. Puse în fața sa două farfurii cu zaharicale, apoi dădu drumul unui

iepure pe care-l adusesese cu sine în săculeț. Ce au făcut câniul? Fiecare s'a repezit la ceea ce era deprins. Unul a rămas să hopăie la strachina plină cu dulciuri, celălalt s'a luat după iepure și s'a întors cu el în gură.

— Oameni buni, — zise atunci Licurg, adresându-se poporului, — acești doi câni ai mei au același tată și aceeași mamă. Ați văzut totuși cât de mult se deosebesc unul de altul prin firea și purtarea lor. Eu i-am crescut așa în chip deosebit, ca să mă conving, că la formarea noastră a oamenilor, întocmai ca și a animalelor, educația

ajută mai mult, decât natura. Oricât de nobil și ales ar fi sângele moștenit dela părinți, el nu ne este de niciun folos, dacă nu suntem deprinși de mici să facem numai ceea ce este bine, cinstit și folositor. Iată de ce v'am adus aici pilda cu câniul mei.

Românii din Secuime

articolul duos ca o doină de jale, al poetului Ion Steriopol, îl reproducem din revista „Cele trei Crișuri” pentru ca trista soarta a fraților noștri înstrăinați să fie cunoscută în păturile largi ale cititorilor noștri dela țară.

„Hunedoara noastră”

revista de folclor și muzică populară, — ce apare la Hunedoara — publică în ultimul caiet (12) un prea frumos

„Cântec al holdelor”

cules de Inv. Oct. Stoia din Mohu-Sibiului.

Câte comori pline de nestemate mai stau ascunse în popor, pe care învățătorii satelor ar face bine să le desgroape, să le salveze dela pieire!

D-nii colaboratori sunt rugați a ne trimite articole scurte.

Românii din Secuime

Fraji, care și-au pierdut graiul

de Ion Sterlopol

Continuare din pag. 5-a

capitolului..., că aici pe tot cuprinsul țării transilvane, noi, noi suntem cei mai vechi locuitori ai ei, cei mai îndreptățiți stăpânitori ai acestui pământ dacic...

Se simte mândru sufletul nostru...

Și totuși această mândrie este învăluită în umbră de tristețe...

Căci sufletul se infioară, de tot ce apa Târnavei, martoră atâtor întâmplări, povestește în clipocitul ei tainic...

Se'nfioară sufletul și inima se strânge de durere când poposești în cel dintâiu sat, care taie în două drumul merilor înfloriți.

Aici la Bodogaia, pe deal, două biserițe de lemn, vechi ca vremea, cu turlă văduvite de clopote, cu șindrila arsă de vânt și de ploaie, dar cu crucea încă dreaptă, străjue două sentinele cucernice și neobosite, la marginea cea mai în primejdie a credinței...

(urmează)

O vizită la un greer

de pr. Alex. Florea

Continuare din pagina 5-a

lui, dar el, fericit al vremii, făcea numai cânt. Nu-i trecea prin gând, că vor veni vremuri grele, când bogățiile nu le găsești, cântul nu te saturează și șederea nu te încălzește.

**

Cunosc și între oameni atâția, care, în vremile când munca și hărnicia sunt singurele condițiuni care asigură o viață multumitoare, ei cântă și șed. Când alții asudă, purtând sarcini, ei se lăfăiesc în plăceri.

Străzile orașului sunt îngheșuite și azi de plimbăreți, iar cârciumile de „greeruși“, ce beau și cântă.

Dar va veni vremea când îi va ajunge lipsa. Atunci le vom zice și noi ca furnica din fabulă: „Astă vară ați cântat, acum iarna să jucați“.

A v i z

Cărțile, revistele, manuscrisele de articole și scrisorile destinate „Foi pentru minte, inimă și literatură“ se vor trimite la adresa d-lui Gh. Tulbure, Brașov, str. Dorobanț 13.

Reintors din concediu

Doctorul ARITON

medic primar la Spitalul Mărzescu își rela consultațiunile în Str. N. Iorga No. 22

Bolșevismul și religia

de Pr. N. Bârsan

În toate timpurile au avut loc revoluții. Ele marchează nevoia prefacerii din timp în timp în cursul istoriei. Insuși cuvântul revoluție înseamnă ruperea unui echilibru de viață și înlocuirea cu altul care să aducă un element nou, pentru a se face un pas înainte pe scara progresului omenirii.

În aceste năzuințe spre progres, spre ceva nou, omul a fost stăpânit de sentimentul religios că peste forțele slabe ale lui există o Ființă Superioară, care dirijează totul în univers și dacă sârmanul om se poate lăuda cu o cultură care-i înobilează sufletul, această cultură poartă pecetea spiritualității creștine.

Potrivnic acestui adevăr, lumea s'a găsit în ultimul pătăr de veac în fața unor împliniri uimitoare. Un popor de 160 milioane suflete, prin excelență religios, și-a sfărâmat altarele și a alungat pe Dumnezeu din suflet.

Până la revoluția bolșevică din 1917 omenirea era obișnuită în mare măsură să respecte, în astfel de răsturnări, anumite bunuri spirituale pe care le-a găsit absolut necesare în decursul existenței ei și adânc legate de sufletul omenesc, cum sunt: Biserica, familia, proprietatea individuală, etc. Numai în Rusia bolșevicii au vrut să inoveze aruncând, ca pe un lucru nefolositor, aceste bunuri sfinte.

Rezultatul s'a văzut și ne este bine cunoscut. Bisericele au fost transformate în grajduri, în magazii de cereale, săli de dans, de adunări și orgii. Odoarele au fost ridicate în cea mai mare parte și topite. Familia distrusă, iar proprietatea individuală spul-

berată. Nu puține au fost și cazurile de dărâmare a clădirilor ce serviseră ca lăcaș de închinare, pe lângă decapitarea clerului.

Acum câțiva ani comisarul sovietic pentru educație făcea următoarele declarații într-o revistă comunistă pentru tineret: „Am dat la o parte pe regii pământului și acum atacăm pe regii cerului“. Iar colaboratorul său a adăugat: „Misiunea noastră este nu reforma, ci nimicirea oricărei religii sau morale“.

De altfel revoluționarii bolșevici sunt fiii spirituali ai premergătorului doctrinar Bakunin, al cărui crez revoluționar era: „...să fie distruse toate instituțiile politice, religioase, civile și sociale. Trebuie distruse: Statul, Biserica, etc.“. Iar un alt contemporan al lui Bakunin profesa: „Să piară lumea actuală pentru că ea înăbușă omul nou, pentru că împiedecă drumul spre viitor. Prin urmare trăiască haosul și distrugerea! Trăiască moartea!“

Dacă analizăm mai adânc această absurdă concepție nu se poate să n'ajungem la concluzia că aci este vorba de o diversiune iudaică.

Dela apariția creștinismului și până azi s'a dat o luptă aprigă între această religie și iudaism.

Iudaismul este o concepție intolerantă, materialistă și bazată pe ura tuturor neamurilor, pe când creștinismul este bazat pe cel mai nobil sentiment: iubirea și dragostea aproapelui.

Creștinismul este compus din elemente ce nu suferă nicio contradicție, rupte din veșnicie și care imbie omului singura cale spre fericire. Lupta crești-

nismului este a adevărului împotriva minciunii, a luminii contra întunerecului și a iubirii potrivnică urii.

Intemeiată pe ideea de dreptate socială și de dragoste a aproapelui, se știe ce rol important a avut și are biserica în îndreptarea multor rele.

De aci ura lor împotriva cetății dumnezeiești și a credinții în Hristos.

Dar veștile din răsărit încep să întărească puterea de viață a învățaturii Domnului.

De curând s'a adus la cunoștința tuturor faptul instalării, în cetatea de scaun a lui Stalin, a patriarhului ortodox: Patriarhul Sergiu.

Acest lucru mi-a amintit notițele provenite din izvor rusec și scrise în manualul activității antireligioase a bolșevismului cunoscut sub titlul: „Problemele și metodele propagandei antireligioase“, scrisă de I. Stefanov. Iată ce spune: „Trebuie să fim în permanență conștienți că nu poate exista niciodată vreo împrejurare în care drumul pe care merge partidul comunist să coincidă fie chiar și pentru o cât de mică porțiune cu acela al vreunei comunități religioase. Drumurile noastre se despart de acele ale oricărei religii. Comunismul gândit și realizat în chip consecvent are tot atât de puțin comun cu protestantismul liberal ca și cu ortodoxia. Va fi un lucru limpede chiar și pentru orbi că este necesară o luptă până la ultimele consecințe împotriva preoților, indiferent că sunt preoți, pastori, patriarhi sau papă“.

Cine poate ști ce se ascunde în spatele acestui ucaș al stăpânului Rusiei. Incepe să se ri-

sipească mulțimea închinătorilor zeului „Baal“ din Rusia! De privim din toate părțile faptul de mai sus însemnează ceva pentru ce a fost și va fi.

De altfel, generația rusească matură la declanșarea revoluției în 1917 și crescută în duh creștin n'a suferit o deformare prea evidentă în structura sa religioasă. Ne mai având preoți și biserici fiecare și-a făcut din suflet un altar de închinare. Dovada acestui lucru a arătat-o mulțimea icoanelor găsite în casele locuitorilor desrobiți de sub tirania comunistă. Păstrarea lor cu atâta sfințenie i-a dat de gândit tovarășului Stalin!

Să fie oare instalarea Patriarhului Sergiu semnificația unei „recunoașteri“ a adevărurilor morale și spirituale?

Se va vedea. Un lucru e însă sigur. Poporul rus va fi judecat altfel decât diplomații gestului dictatorului dela Moscova. Și aceasta e mult.

Din toată această frământare se ridică o întrebare:

Va asuma Patriarhul Sergiu rolul de a reîncreștina poporul rus și mai ales generația tânără care n'a cunoscut altă educație decât cea ateistă?

Va fi operă grea de misiionarism.

Iată de ce pe drept cuvânt se poate spune capului bisericii ruse: „Patriarhul Enigmă!“

Din lumea largă

Otrăvurile animalelor

Serpil, scorpionii, albinele au glande care secretă o otrăvă mentă a paraliza sau ucide pe adversar. Alte animale, precum broasca râioasă, au otrava răspândită pe întreaga suprafață a pielii, făcând-o să funcționeze la caz de nevoie. Toate aceste otrăvuri animale joacă în majoritatea cazurilor un rol important și în funcțiunile fizice ale animalului însuși, de exemplu saliva otrăvită a șarpeului în procesul de digestie. În afară de aceste otrăvuri lichide există și altele gazoase. Așa este otrava animalelor cu miros greu, conținând adesea pucioasă. Un alt capitol al otrăvurilor animale îl formează problema imunității. Există animale care nu se sîchisesc de înțepătura sau mușcătura veninoasă a altuia. Vulpea de pustie, șoarecele-nangur și alte animale de deșert sunt absolut imune la înțepătura scorpionului, pe când animale înrudite lor, dar care trăiesc în alte zone, sunt ucise de scorpionii. Explicația este faptul că odinioară animalele mai slabe au căzut jertfă înțepăturii scorpionului iar exemplele mai rezistente au supraviețuit înțepăturii, s'au imunizat și au transmis generațiilor ulterioare această imunitate. Un alt animal imun la unele otrăvuri este racul. Unii raci duc în spate o anemonă marină, un animal cu aspect de plantă care înțepă. Când este atacată, anemona se acoperă de nenumărate capsule mici, umplute cu otrăvă și prevăzute cu câte un ac prin care otrava pătrunde în corpul agresorului. Niciun pește și niciun polip marin nu atacă un rac cu astfel de protectori în spate. Racul este imun la otrava anemonei, ceea ce duce la concluzia că prin această ciudată conviețuire otrava nu-l mal impresionează.

Eroi noștri

Cristian

Ion Mihai

Plutonier T. R.

Originar din Comuna Cristian, născut la București în 8 August 1892, având ocupațiunea de șofer, necăsătorit, Plutonierul T. R. Ion Mihai aparținea unui regiment de moto-mecanizate. Cade eroic la ODESA, fiind lovit mortal de explozia unei grenade.

A luat parte și în campaniile din 1913 pe câmpiile Bulgariei și în cele din 1916—1918 ale războiului mondial, distingându-se de nenumărate ori.

În urma lui jelește o mamă bătrână și văduvă, iar neamul se pleacă îndurerat dar mândru de eroul Plutonier T. R. Ion Mihai, care a străbătut pentru idealurile țării trei glorioase campanii.

„Eroi au fost, eroi sunt încă“ și privind la faptele lui Ion Mihai, credem cu tărie că vor mai fi.

Doi ani de muncă

Şezătoarea Căminului Cultural al Refugiaţilor din Bucureşti

Convinşi că numai faptele scriu drepturi, refugiaţii ardeleni din Bucureşti — prin munca ce au sărbătorit-o duminică — au dovedit cu prisosinţă că sunt fiii şi stăpânii pământului din care au fost izgoniţi într'un ceas de istorie nedreaptă.

S'au scurs doi ani de muncă măgaloasă, doi ani de credinţă, de neclintită nădejde în dreptate, de neştirbită iubire pentru pământul din care am crescut; doi ani în care duminică de duminică refugiaţii şi-au scris crezul cu fapte de vrednicie înşirându-le drept mărgăritare pe firul de aur al dreptelor noastre năzuinţi.

Despre Căminul Cultural „Avram Iancu” al Refugiaţilor Ardeleni din Bucureşti s'a scris mult, dar numai după ce ai avut norocul să petreci o după amiază în mijlocul căminiştilor, numai după ce te-ai pătruns de clocotul inimii Transilvaniei, care nicăieri nu s'a deschis mai măreţ şi mai curat ca aici, pricepi ce slabe sunt cuvintele scrise, ce neputincioase faţă de marea operă de îndrumare şi educaţie desăvârşită aici.

Intr'o duminică din vara 1941, învăţătorul *Iustin Handrea* din Huducul de pe Mureş, a pus bazele acestui merituos Cămin Cultural.

Hotărîrea cu care s'a păşit la muncă n'a cunoscut opreliştea lipsurilor ori a greutăţilor inerente unei munci de proporţii ca acestea.

E o muncă ce a depăşit aşteptările, care s'a revărsat tumultuos cu fiecare duminică ce a trecut, care a coborât pace şi lumină în sufletele celor fără de cămin şi fără bucurii.

De doi ani, Muzeul Satului Românesc dela Şosea — sediul Căminului Cultural, — clocoteşte de viaţă ardelenască.

La serbarea împlinirii celor doi ani de existenţă, pe lângă miile de refugiaţi din toate clasele sociale, au luat parte reprezentanţii luptei, muncii şi scrisului ardelenesc, în frunte cu d-l prof. *Grigore Forţu*, comisarul guvernului pentru Transilvania de Nord, căruia directorul *Iustin Handrea* i-a oferit un album omagial, drept răspuns dragostei ce a arătat-o strădaniei şi nevoilor refugiaţilor.

Au vorbit d-nii: dr. C. Hagea, Gabriel Tepelea, Vasile Netea, ziarişti, dr. Eugen Nicoară preşedinte de onoare şi Şt. Iacobescu din partea Fundaţiei Regale, rupând din sufletul frământat poruncă şi îndemn.

Poezii *Iustin Ilieşiu*, I. Th. Ilea,

V. Dumitrescu, Ianculescu şi Iosif Moruţan au citit din versurile lor, făclii pentru drumul întoarcerii...

D-l Făgădaru dela Teatrul Naţional, prof. Victor Comes, d-şoara Elena Sereda, Neacşu Gheorghe, Pavel Tornea şi Victor Radu, ne-au împrumutat fiori prin arta declamării, cântecului şi muzicii instrumentale.

Raportul de activitate, dat de d-l Handrea, ne-a uimit prin diversitatea preocupărilor Căminului Cultural şi prin frumoasele realizări. Spicuim: scopul fi este îndrumarea şi educaţia refugiaţilor, păstrarea limbii, portului, jocului, cântecului şi obiceiurilor din strămoşi, păstrarea legăturii cu cei rămaşi dincolo, menţinerea conştiinţei treze asupra drepturilor noastre încălcate, luminarea minţii şi îmbogăţirea sufletului, ajutorarea refugiaţilor sub orice formă, etc. Pentru atingerea scopurilor propuse s'au ţinut 122 şezători cu sute de poezii, cântece, lecturi şi 135 conferinţe. Comemorări de figuri ardeleni şi momente istorice importante. S'au împărţit mii de reviste, cărţi, cocarde; sute de albume, fotografii, hărţi, insigne, timbre comemorative, calendare. S'au făcut abonamente la reviste şi ziare. Biblioteca numără cărţi în valoare de 36.000 lei.

S'au obţinut bilete gratuite pentru teatru. S'au jucat 11 piese. Are cor şi a înregistrat folclor muzical. A susţinut ora ostaşului, la Radio. A organizat concursuri de datini şi două vitrine în centrul Capitalei cu documente de viaţă ardelenască. A făcut mii de plasări în serviciu. A ajutat cu bani (din colecte benevole) pe cei lipsiţi, câţiva elevi, studenţi şi bolnavi. Avocatul dr. Romul Bogdan a dat 208 consultaţii juridice gratuite, iar dr. Eugen Nicoară a făcut zeci de operaţii şi sute de consultaţii gratuite. A sfinţit steagul şi a organizat galeria luptătorilor ardeleni. A editat *Cronica şezătorilor* şi face demersuri pentru scoaterea unei gazete pentru refugiaţi.

Pentru toate aceste înfăptuiri, d-l comisar general Gr. Forţu a adus cuvânt de laudă şi îmbărbătare străduitorilor.

Când seara şi-a lăsat umbrele, şezătoarea încă nu se sfârşise. La urmă, convenienţele au fost rupte; cu toţii, dela ministru până la cel mai umil refugiat, s'au asociat corului condus de învăţătorul D. Stupariu, cântând imnul redşteptării naţionale.

I. Morăreanca.

Parchetul Tribunalului Braşov

Cererea înregistrată la Nr. 10447/1943

Domnule Prim-Procuror,

Subsemnatul Chereji Vasile, refugiat din comuna Criştelec jud. Sălaj, domiciliat în Braşov, Calea Bucureştilor Nr. 56. vă rog să binevoiţi a dispune îndeplinirea formelor legale pentru reconstituirea extrasului meu de naştere, fiind născut în comuna Criştelec jud. Sălaj, la data de 15 Iunie 1916, de religie Gr. Cat., din părinţii Chereji Petru şi Maria Chereji născ. Breazdău, de religie gr.-cat., căsătorii legitime.

Propun martorii pe:

1. Clocotlu Dumitru, Braşov Calea Bucureştilor Nr. 56 şi Mac Petru, Braşov, Str. Alexandru cel Bun Nr. 5.

Cu toată stima,
Chereji Vasile

Nr. 10447
21 August 1943.

Noi Primul-Procuror al Tribunalului Braşov,

În conformitate cu dispoziţiile art 111 din Decretul Lege Nr. 4062/1943, referitor la reconstituirea actelor de stare civilă ale refugiaţilor, din 14 Decembrie 1940, invităm autorităţile şi persoanele care deţin extrasul sau alte acte ori înscrisuri referitoare la actul a cărui reconstituire se cere prin petiţiunea de mai sus, să le depună de urgenţă la acest Parchet.

Primul-Procuror

I. Mihăileanu

Prim-Secretar
A. Vâlceanu

Curierul „Astreii” Braşov

Cei care ne-au adus fotografiile pentru „EROII NOŞTRI” din comunele *Bod, Tohanul Nou, Vlădeni, Holbav, Râşnov, Araci, Sânpetru, Crizbav şi Purcăreni* sunt încunoştiinţaţi că şi le pot ridica dela redacţie, în orice zi de lucru, între orele 9—13, 15—19.

Cerefi neîntrecutele

Brillantine colessterinate

Melrod

preparate după cea mai modernă formulă. Ele hrănesc părul şi-i dau o deosebită strălucire şi supleţe. Graţie compoziţiei lor speciale ele emulsionează cu apa spumoasă şi contrar brillantinilor comune, nu lasă părul gras după spălare cu săpun.

Melrod

Excelente ape de Colonie — Ulei de nucă

Bucureşti Bv. Filantropiei 339. — Tel. 4.83.55

Mica publicitate

Renumita vedetă germană

D-na Jenny Jugo

soseşte duminică 10 Oct. 1943, la Braşov şi dă la orele 17 autografe
La Cinematograful „ARO”

Vindem 2 aparate Autocalor puţin întrebuinţate AC 2 şi AC 3 LETEA ZĂRNEŞTI.

S'a pierdut livretul militar No. 459 matr. pe numele IONIŢA ION Ctg. 1924 pe care îl declar nul.

CUPRINDE:
GRIS DE GRAU ŞI
CALCIU FOSFORAT
TRIBAZIC 0,5%

BABY GRIS
-ESFULAP-

ESFULAP
SAR
LABORATOR DE PRODUCER
CHIMICU-FARMACUTIC
BUCUREŞTI
TELEFON 0.07.39

GRIS CU CALCIU
PENTRU COPII SUGARI

Cel mai bun şi cel mai indicat
ALIMENT PENTRU COPII SUGARI
pentru că este bogat în clucide, în
protide şi conţine Fosfat de Calciu
tribazic, care se asimilează aproape
în întregime şi e foarte necesar în
epoca de osificare şi de apariţie
a dinţilor

Sanatoriul Dr. Dogariu

Chirurgie — boli de femei
şi naşteri.

Secţia chirurgie (operaţii) condusă de Dr. VASILE DOGARIU medic operator.

Secţia boli de femei şi naşteri condusă de Dr. PETRE BORGEA, fost asistent universitar, ginecolog-mamos.

B R A Ş O V
STR. GENERAL AVERESCU 11
Telefon 3602

CONTABILI

Se angajază: 4 contabili(e) cu bune cunoştinţe în contabilitate şi materiale, 1 ajutor de inginer cu practică, 1 desenator. — A se adresa „Industria Lemnului din Codlea”.

TIPOGRAFIA

„ASTRA”

Execută orice tipăritură sau lucrare de legătorie

Telefon 1102

Aveţi încredere într'o întreprindere curat românească.

Atelierele: Str. Lungă No. 1. (în curtea cinematografului „ASTRA”)

VĂ CADE PĂRUL?

Nu luji prea în uşor această cădere şi nu priviţi cu nepăsare cum se pierde zi cu zi o podoaă de păr!
Cu fiecare fir de păr, se duce puţin din viaţa şi tinereţea D-v. Consideraţi această înştiinţare nu numai ca un sfat amical, dar şi ca un avertisment pe care îl dăm tinerilor între 20 şi 30 ani.

De aceea, dacă observaţi că părul D-v. îşi pierde strălucirea şi frumuseţea şi e plin de măreajă, dacă la pieptănând scoateţi pieptenele plin de păr, să şiti că părul D-v. este în primejdie şi că vă ameninţă chelia urtă, nesănătoasă şi nevindecabilă.

Pentru lămuriri şi sfaturi cereţi chiar azi broşura No. 8 trimiţând bonul de mai jos, împreună cu lei 20. — în mărci poştale către LABORATORUL VOREL PIATRA-N. Este o broşură extrem de interesantă, cuprinzând îndrumări pentru buna îngrijire a părului şi multe sfaturi folositoare.

LABORATORUL VOREL Piatra-N.

BON No. 12
pentru
broşura nr. 8
Acest bon se va tăia
şi trimite împreună cu
20 de lei în mărci
poştale către
LABORATORUL
VOREL PIATRA-N.

Informațiuni

Abonamente de sprijin

Dr. N. N., Brașov Lei 1000
Grigore Tomoiag, comerciant,
Sibiu Lei 600

Universitatea liberă muncitorească

Duminecă, 10 Oct. la orele 11.30 va vorbi în cadrele univ. libere muncitorești d-l Dr. Mircea Suci-Sibianu, despre „Sănătate și sport”. După conferință urmează programul cultural artistic susținut de secția M. L. a uzinelor Voina.

Muzicale

Sâmbătă, 9 Oct. a. c. la orele 8.30 seara va avea loc în sala „Astra” un mare CONCERT al Orchestrei Filarmonice din Berlin. Va dirija d-l dir. gen. muzical Hermann Abendroth. Se va executa Concerto grosso de Händel, Uvertura la Tristan și Isolda de Richard Wagner și Simfonia V de Beethoven.

Bilete la agenția teatrală Maria Băcilă, Telef. 35-37.

Teatrale

Joi, 14 Oct. a. c. va avea loc în sala „Reduta”, Teatrul de Marionete din Salzburg sub direcția d-lui Herman Aicher. Se va reprezenta în Matineu la ora 3 Albă ca zăpada, iar seara la ora 8 Diamantul vrăjitorului.

Bilete la agenția teatrală Maria Băcilă, Telef. 35-37.

Miercuri, 13 Octomvrie 1943 la ora 8.45 seara se va reprezenta în sala „Astra” celebra dramă a lui Emil Zola: Mama. În fruntea unui ansamblu excepțional va apărea marea artistă Lucia Sturdza Bulandra.

Bilete la agenția teatrală Maria Băcilă. Telef. 35-37.

Teatrul „Muncă și Lumină la Brașov

Miercuri, 13 Octomvrie 1943, în sala „Reduta”, ora 16 Matineu pentru copii și tineret, cu piesa „Ursul”. Prețul biletelor: 80, 40 și elevii 20 lei.

Seara ora 19, cu piesa „Institutorii”, comedie în 3 acte. Prețul biletelor: 200, 150, 100 și 80 lei.

Biletele de vânzare la Inspectoratul Muncii și seara la Cassă.

Preschimbarea permiselor de circulație ale camioanelor

Se aduce la cunoștința proprietarilor de autocamioane, autocamionete, autobuze etc., care au depus cereri pentru preschimbarea permiselor speciale de circulație că, urmează a se prezenta de îndată la această Chestură de poliție, Biroul circulației, pentru completarea actelor încă necesare.

Cei care nu se vor prezenta sunt expuși să piardă dreptul la permisul de circulație.

Cronica Războiului

Părerii neutre

Referitor la relațiile dintre aliați am analizat până acum câteva telegrame care emanau din culisele politice ale părților beligerante. Pentru a ne explica dela început cauza rivalității se cade să ne gândim că Anglo-Saxonii au aceleași interese în Europa sud-estică pe care, de vreme îndelungată, le urmărește și Rusia. În ajungerea acestor scopuri partenerii depun eforturi considerabile, iar de vreme ce interesele sunt asemănătoare e și natural ca neînțelegerile să caracterizeze raporturile dintre acei care urmăresc aceeași situație: stăpânirea Europei.

În această privință este interesantă părerea publicației elvețiene „Die Weltwoche” care se ocupă de raporturile dintre Ruși și Anglo-Saxonii. Unul din articolele publicației amintite se ocupă și de cauzele înțelegerii dintre aliați. Ceea ce au determinat pe Anglo-Saxonii să încheie alianță cu sovieticii, a fost în primul rând credința că puterile unite vor zdrobi forțele continentale, dar mai presus de toate, speranța că după războiu se va ajunge la o înțelegere deplină în privința împărțirii spațiului european. Ar însemna deci că sovieticii au acceptat o nouă organizare a Europei, cu toate că între formula puterilor capitaliste anglo-americane și cea a sistemului sovietic există diferențe care nu vor fi ușor de împăcat. Așa se prezintă situația la suprafață. Dacă însă adâncim problema și dacă ne gândim la faptul că anglo-americanii se gândesc la o organizare a Europei fără ajutorul Rusiei—iar aceasta a adoptat drept răspuns „fără colaborarea aliaților”, ușor ne putem da seama de conflictul care există în tabăra aliaților.

Moscova, presupunând că anglo-americanii sub influența guvernelor emigrate lucrează în dauna ei, a creat acele „grupuri de eliberare” afirmând că acestea sunt singurele în măsură să decidă soarta popoarelor „pe care le reprezintă”. Știut este că atunci când la Moscova s'au pus bazele acelor „comitete de eliberare” Londra nu a făcut altceva decât să înregistreze faptul.

Publicația elvețiană caracterizează astfel raporturile dintre aliați: „Sovietele sunt departe de a pregăti o colaborare din dragoste pentru Anglo-Saxonii. Totuși au motive să dorească prelungirea asociației”.

Așa dar Sovietele sunt convinse că, până la sfârșit, punctul lor de vedere nu va fi acceptat de anglo-americanii, dar deocamdată se gândesc la înlăturarea unui alt pericol care amenință interesele lor „naționale.” Tema aceasta i-a determinat să afirme că sunt partizanii sistemului democratic desființând Kominternul, instrumentul politicii sovietice de până acum. Lumea politică este convinsă însă că desființarea ace-

tui instrument nu a schimbat cu nimic politica și că Sovietele pregătesc revoluția mondială. Pentru a ascunde totuși acest plan Rusia a încercat recent, prin numirea unui patriarh, să se apropie cât de cât de Anglia și America, de a căror concepții ideologice este încă departe.

În această situație paradoxală se pregătește conferința dela Moscova, a cărei evoluție este așteptată cu un interes deosebit. Se spune că la această conferință va participa din partea Americii d-l Cordell Hull.

Mersul războiului

Acțiunile militare de până acum, scurtarea frontului german din răsărit, acțiunea diplomatică pe care Rusia a întreprins-o în Bulgaria, mobilizarea totală din Japonia, sunt doar preludiul unor acțiuni ce se vor desfășura în cursul lunii Octomvrie și Noemvrie.

Deocamdată situația pe frontul de răsărit s'a stabilizat fără însă să se precizeze dacă linia Niprului va fi linia de iarnă a rezistenței germane. Sovieticii speră că cele trei capete de pod create pe malul drept al Niprului, la gura Pripetului, lângă Kanew, lângă Cercassy și lângă Dniepropetrowsck, vor putea fi utilizate drept baze de plecare pentru operațiuni mai ample. Germanii însă le consideră „doar niște cuiburi de rezistență mai mari”. Împotriva lor a fost îndreptat tirul artileriei grele germane, precum și acțiunea aviației. Este drept că sovieticii trec în cursul nopții noi întăriri, dar aceste întăriri nu vor putea înlocui pierderile suferite de trupele sovietice. În această situație se crede că lichidarea lor nu va dura prea mult. Alte încercări de trecere a fluviului au fost zădărnice, iar pe măsură ce pozițiile germane vor fi întărite ele vor fi în stare să zădărnicească cu ușurință orice încercare de pătrundere pe malul occidental.

Pe linia Niprului

De câteva zile pe întreaga linie a Niprului, între Kiew și Zaporoje, se desfășoară un uriaș duel de artilerie, la care iau parte de pe ambele părți peste 30.000 de tunuri de toate calibrele. Se precizează că această bătaie de tunuri este cea mai mare din câte cunoaște istoria războaielor. Efectele sale trebuie să fiecu atît mai înspăimântătoare cu cît lărgimea medie a fluviului este de aproximativ 1500 metri și nu trece în niciun punct peste 2700 metri, astfel încît distanța permite să se tragă direct asupra obiectivelor. Duelul de artilerie are menirea să împiedece reciproc fixarea pe poziții și construirea de adăposturi fortificate. Faptul că sovieticii sunt acum stăpâni pe întregul mal stîng al fluviului și că ei au început săparea de tranșee constituie un indiciu asupra viitoarelor intenții ale comandamentului sovietic. Din declarațiile de până acum ale cercurilor militare germane reiese că trupele Reichului sunt pregătite să facă față ofensivei sovietice de iarnă. Rămâne însă deschisă întrebarea dacă trupele sovietice intenționează o asemenea ofensivă și deci dacă au la îndemână mijloacele care să permită o asemenea acțiune.

După toate probabilitățile, dată fiind apropierea timpului nefavorabil, care transformă câmpul în mlaștini imense, acțiunea sovietică va fi îndreptată în sectorul cuprins între autostrada Smolenk-Minsk și regiunea Leningradului, precum și în sectorul de sud al frontului dintre Kiew și Melitopol.

de **Mardare Mateescu**

Oricare va fi însă hotărîrea sovieticilor, atacurile lor vor fi din ce în ce mai disperate în sectorul dintre Zaporoje și Melitopol, unde pozițiile sunt foarte greu de apărat și unde o străpungere a frontului ar avea efect asupra întregului sector de sud precum și a Mării Negre.

O viitoare ofensivă sovietică se crede însă mai îndepărtată, dat fiind faptul că trupele germane în retragerea lor, în adâncime medie de 300—350 km., au distrus tot ce ar putea folosi dușmanului. Orașe întregi cum sunt Smolenskul și Orelul, sau Poltava și Kremenciuc, au fost rase de pe fața pământului, iar locuitorii au fost retrași, pentru ca nu cumva aceștia să poată fi folosiți de armatele care veneau în urmă. Pentru a ne face o imagine cât mai aproape de realitate a distrugerilor efectuate de Germani se impune să precizăm că nici Stalingradul, pe străzile cărui s'au dat lupte în decursul cătorva luni, n'a avut aspectul pe care îl au orașele evacuate de trupele berlineze.

La capul de pod Cuban

În momentul de față se dau lupte crâncene la capul de pod Cuban, unde atacurile sovietice au fost respinse. Pe Niprul mijlociu, în sectorul central și în diferite puncte, atacurile inamicului au rămas fără rezultat.

La Sud de Melitopol, trupele germane au respins un violent atac și au cucerit din mâinile sovieticilor o poziție dominantă, situată într-o regiune deluroasă, a cărei posesiune înseamnă o îmbunătățire importantă a pozițiilor germane. Localitatea recucerită este Cernoby. De asemenea la Vest de Smolensk, trupele germane au câștigat teren.

Ofensiva sovietică a împlinit trei luni, fără ca scopul ei principal, străpungerea frontului german, să se fi realizat. Situația trupelor este cu mult mai grea ca la începutul ofensivei, iar ele se află acum în fața unui front german întărit și bine apărat.

Situația din Italia

În Italia funcționează acum două guverne. Trupele sunt împărțite și ele. În partea de nord a Italiei trupele s'au strâns în jurul lui Mussolini. Principalele lupte din sânul Italiei se dau în regiunea răsăriteană de coastă și regiunea către Apenini, în timp ce la Vest, până la Campania, nu au avut loc decât ciocniri între ariergărzi germane și trupe de recunoaștere anglo-americane. Trupele germane s'au retras pe poziții mai înalte. Pe câmpia Goggiel s'au dat lupte grele. Trupele germane au evacuat orașele Benevento și Batolomeo.

Cu privire la evacuarea Corsicei și Sardiniei se precizează că în decurs de 18 zile au fost evacuați pe calea aerului aproape 30.000 de oameni, peste 6000 de tone de material de războiu, aproape 6000 de tone autovehicule, tunuri și tancuri. Pierderile germane se ridică la 250 de morți și dispăruți, la 25 de avioane de transport și la câteva mici unități de transport.

„GAZETA TRANSILVANIEI”

Redactor responsabil
ION COLAN

Redacția și Administrația
BRAȘOV
B-dul Regele Ferdinand No. 12

TL 1513

Abonamentul anual Lei 400
Autorități și Societăți Lei 800
Membrii „Astei” din
comunele jud. Brașov
și refugiații săteni din
Ardealul de Nord Lei 200